

Archeologisch vooronderzoek Sint-Amands – Kuipersstraat (site Papaert)

Marijke Derieuw, Jordi Bruggeman en Annick Van Staey

Bornem
2012

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bvba 074

Aard onderzoek: Prospectie

Vergunningsnummer: 2012/032

Naam aanvrager: Marijke Derieuw

Naam site: Sint-Amands – Kuipersstraat (site Papaert)

Opdrachtgever: IMWO-Invest nv, Kapelanielaan 9, B-9140 TEMSE

Opdrachtnemer: All-Archeo bvba, Barelveldweg 4, B-2880 BORNEM

Terreinwerk: Marijke Derieuw, Jordi Bruggeman en Bénédicte Cleda

Administratief toezicht: Agentschap Onroerend Erfgoed Antwerpen, Alde Verhaert en Dirk Pauwels, Lange Kievitstraat 111-113, bus 53 2018 Antwerpen

Rapportage: All-Archeo bvba

Determinaties: ma. Marijke Derieuw

All-Archeo bvba

Barelveldweg 4

B-2880 Bornem

info@all-archeo .be

0478 36 57 07

0498 15 84 40

© All-Archeo bvba, 2012

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en /of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek. De aanbevelingen dienen louter ter advisering van het bevoegde gezag, zijnde het Agentschap Onroerend Erfgoed.

Inhoudsopgave

1 INLEIDING.....	5
2 PROJECTGEGEVENS EN AFBAKENING ONDERZOEK.....	7
2.1 Afbakening studiegebied.....	7
2.2 Aard bedreiging.....	8
2.3 Onderzoeksopdracht	9
3 BESCHRIJVING REFERENTIESITUATIE.....	11
3.1 Landschappelijke context.....	11
3.1.1 Topografie.....	11
3.1.2 Hydrografie.....	11
3.1.3 Bodem.....	12
3.2 Beschrijving gekende waarden.....	13
3.2.1 Historische gegevens.....	13
3.2.2 Archeologische voorkennis.....	15
3.2.3 Inschatting intactheid archeologisch erfgoed en archeologische potentie.....	16
4 RESULTATEN TERREINONDERZOEK.....	17
4.1 Toegepaste methoden & technieken.....	17
4.2 Bodem.....	17
4.3 Bespreking sporen.....	18
4.3.1 Structuren.....	20
4.4 Afbakende sites.....	21
4.5 Besluit.....	21
5 WAARDERING.....	23
6 ANALYSE VAN DE GEPLANDE SITUATIE: EFFECTEN.....	25
7 AANBEVELINGEN.....	27
7.1 Adviezen.....	27
8 BIBLIOGRAFIE.....	29
8.1 Publicaties.....	29
8.2 Websites.....	29
9 BIJLAGEN.....	31
9.1 Lijst van afkortingen.....	31
9.2 Glossarium.....	31
9.3 Archeologische periodes.....	31
9.4 Plannen en tekeningen.....	31
9.5 CD-rom.....	31

1 Inleiding

Naar aanleiding van fase 1 van de geplande verkaveling met 16 bouwloten en weginfrastructuur in de Kuipersstraat in Sint-Amands, werd door het Agentschap Onroerend Erfgoed een archeologische prospectie met ingreep in de bodem opgelegd.

Deze opdracht werd op 8 december 2011 aan All-Archeo bvba toegewezen. Het terreinwerk werd uitgevoerd op 20 februari 2012, onder leiding van Marijke Derieuw en met medewerking van Jordi Bruggeman en Bénédicte Cleda. De bedoeling van het onderzoek was om binnen het plangebied archeologisch erfgoed te karteren en het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed te lokaliseren, te interpreteren en te waarderen. Op die manier kan advies uitgebracht worden over eventuele vervolgstappen met betrekking tot het archeologisch vrijgeven van het plangebied en het definiëren van eventuele sites die verder onderzocht dienen te worden.

De eindbeslissing over het vrijgeven van de gronden en/of archeologisch vervolgonderzoek ligt bij het Agentschap Onroerend Erfgoed.

2 Projectgegevens en afbakening onderzoek

2.1 Afbakening studiegebied

Het projectgebied is gelegen in de provincie Antwerpen, gemeente Sint-Amands (Fig. 1), perceel 704E3 (kadaster Sint-Amands, 1ste afdeling, sectie A). Het onderzoeksgebied beslaat een oppervlakte van circa 1 ha en is volgens het gewestplan gelegen in woongebieden (0100).

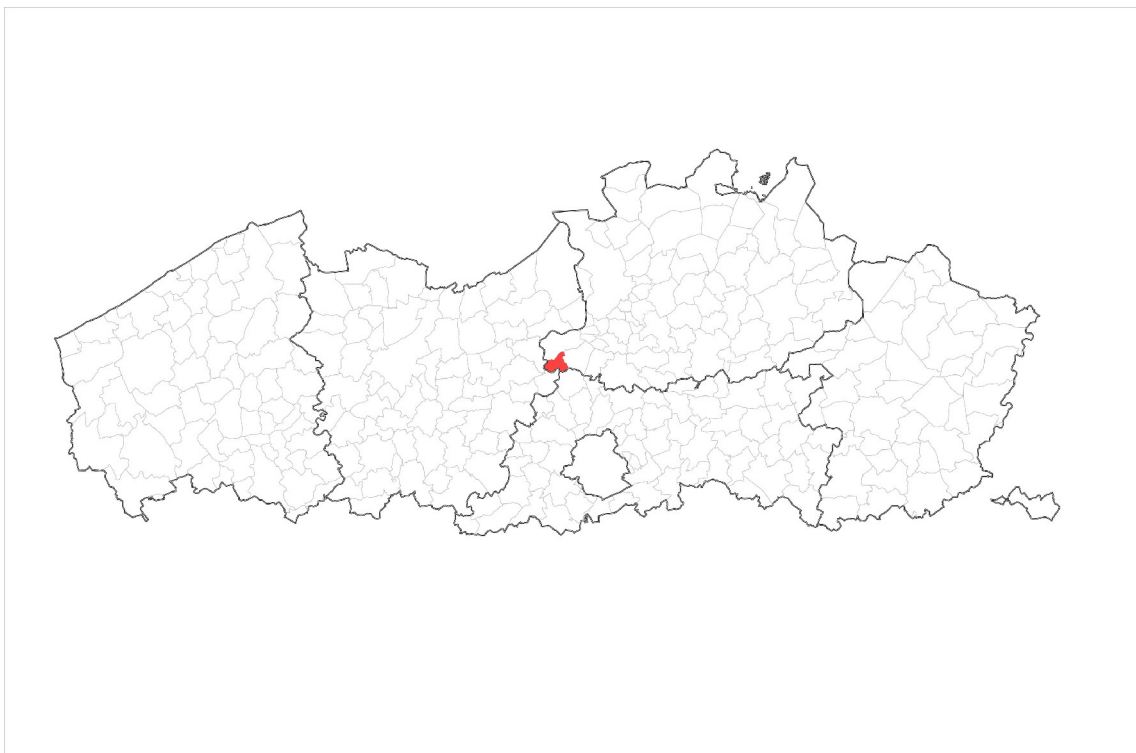

Fig. 1: Situeringssplan

- Administratieve gegevens met betrekking tot de locatie van het onderzoek:
 - Provincie: Antwerpen
 - Locatie: Sint-Amands
 - Plaats: Kuipersstraat
 - Toponiem: Papaert
 - x/y Lambert 72-coördinaten:
 - 138788;193802
 - 138736;193687
 - 138730;193672
 - 138780;193531
 - 138832;193541

Het onderzoeksgebied is ten zuidoosten van de dorpskern gesitueerd. Het terrein wordt omsloten door de Dorploop in het noorden en oosten, de spoorweg Dendermonde-Puurs en de Martine Massinstraat in het noorden en westen en de Kuipersstraat en de Winkelstraat in het zuiden. (Fig. 2).

Fig. 2: Kleurenorthofoto met een situering van het onderzoeksgebied (maps.google.be)

2.2 Aard bedreiging

Het terrein dat onderzocht dient te worden zal binnenkort verkaveld worden in 16 loten. Bovendien zal er wegeninfrastructuur aangelegd worden (Fig. 3). Dit impliceert dat het bestaande archeologische bodemarchief grondig verstoord zal worden. Er werd daarom een prospectie met ingreep in de bodem opgelegd, zodat een inschatting kan gemaakt worden van eventueel op het terrein aanwezige archeologische waarden.

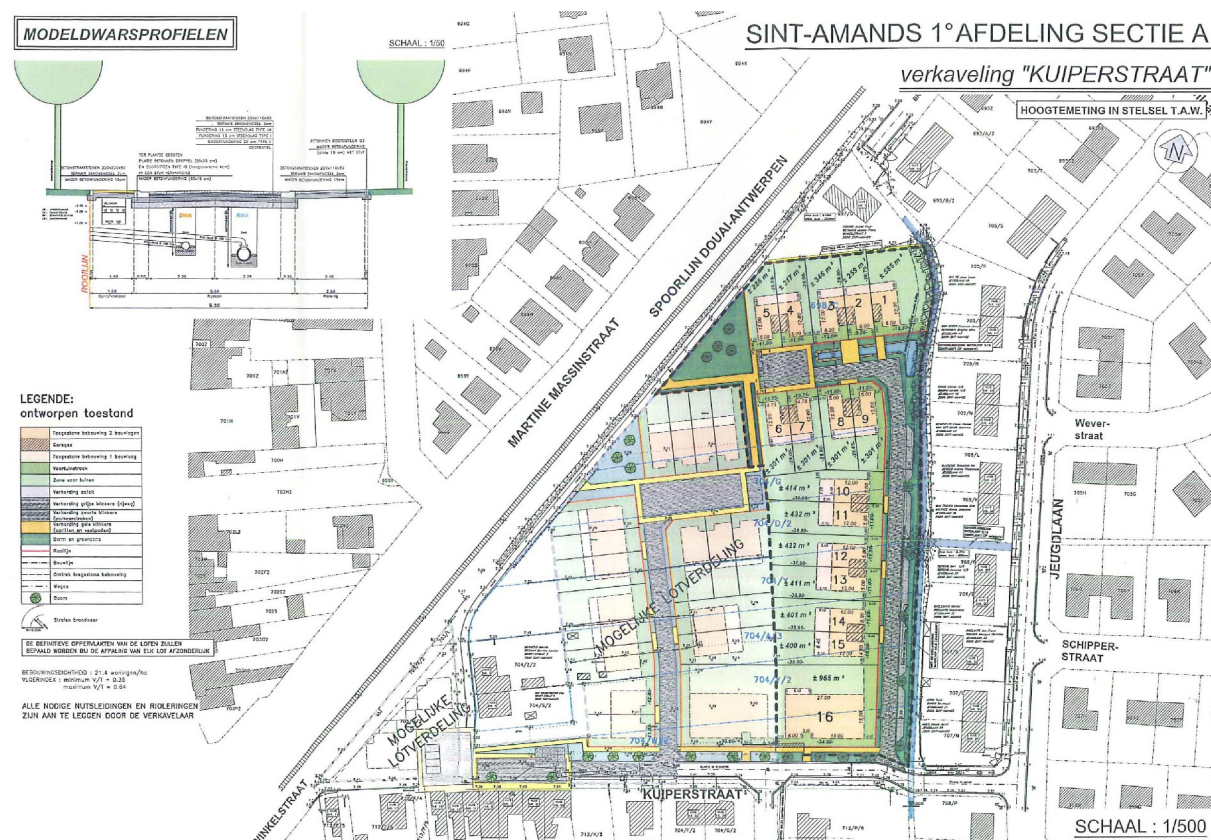

Fig. 3: Ontwerpplan

2.3 Onderzoeksoopdracht

De bedoeling van het onderzoek is het vaststellen van de eventuele aanwezige archeologische waarden en deze in relatie tot hun context te interpreteren en zo correct mogelijk te waarderen, om de gevolgen van de geplande bedreiging te kunnen inschatten. Hieruit moet dan een advies voortvloeien met betrekking tot de volgende stappen. Dit kan het vrijgeven van de terreinen of de noodzaak van een eventueel vervolgonderzoek omvatten. Om een weloverwogen waardering te kunnen voorstellen, is een prospectie met ingreep in de bodem aangewezen.

Een aantal vragen dienen in het bijzonder beantwoord te worden:

- zijn er sporen aanwezig?
- zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- hoe is de bewaringstoestand van de sporen (goed, gebioturbeerd, ...)?
- maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?

3 Beschrijving referentiesituatie

3.1 Landschappelijke context

3.1.1 Topografie

Op de topografische kaart is het gebied gelegen tussen circa 5 m en 7,5 m TAW (Fig. 4). Het onderzoeksgebied is gelegen in het traditionele landschap “Klein-Brabant – Vaartland en Buggenhout”. Dit landschap wordt gekenmerkt als een vlak tot zachtgolvend gebied begrensd door bedijkte valleien, met een sterk verstedelijkt weefsel met infrastructuur en industrie. De bebouwing (inclusief agro-industrie) is dikwijls ruimtebegrenzend (211099).¹

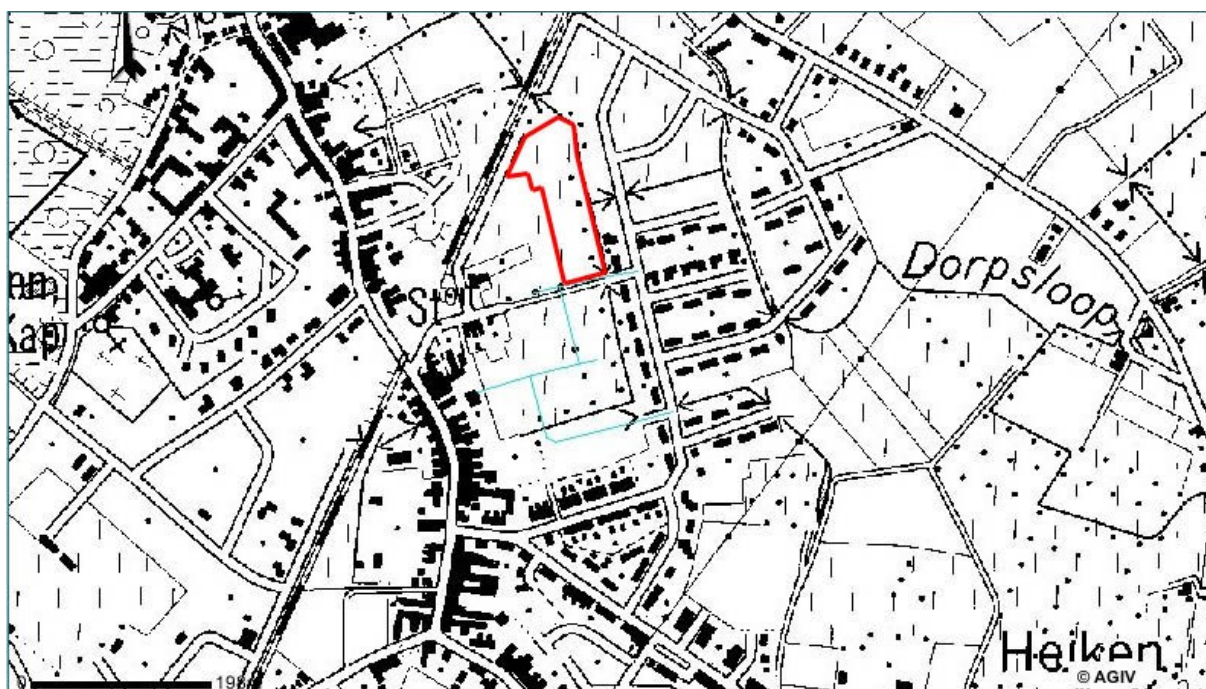

Fig. 4: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen>)

3.1.2 Hydrografie

Het gebied is gelegen ten oosten van de Schelde, meer bepaald binnen het Benedenscheldebekken. De oostzijde van het terrein wordt begrensd door de Dorpsloop die in het westen uitmondt in de Schelde (Fig. 5).

¹ <http://geoweb.ugent.be/docs/landschapskunde/projecten/traditionele-landschappen-vlaanderen/tradla.pdf>

Fig. 5: Hydrografie (<http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/vha>)

3.1.3 Bodem

De geologische ondergrond van de onderzoekszone bestaat uit het Lid van Zomergem, een geografische formatie uit het Tertiair, gekenmerkt door grijsblauwe klei (Mazo). Net ten zuiden bevindt zich het lid van Onderdale (MaOn), gekenmerkt door donkergrijs tot grijsgroen fijn zand, met pyrietconcreties en is glauconiet- en glimmerhoudend.²

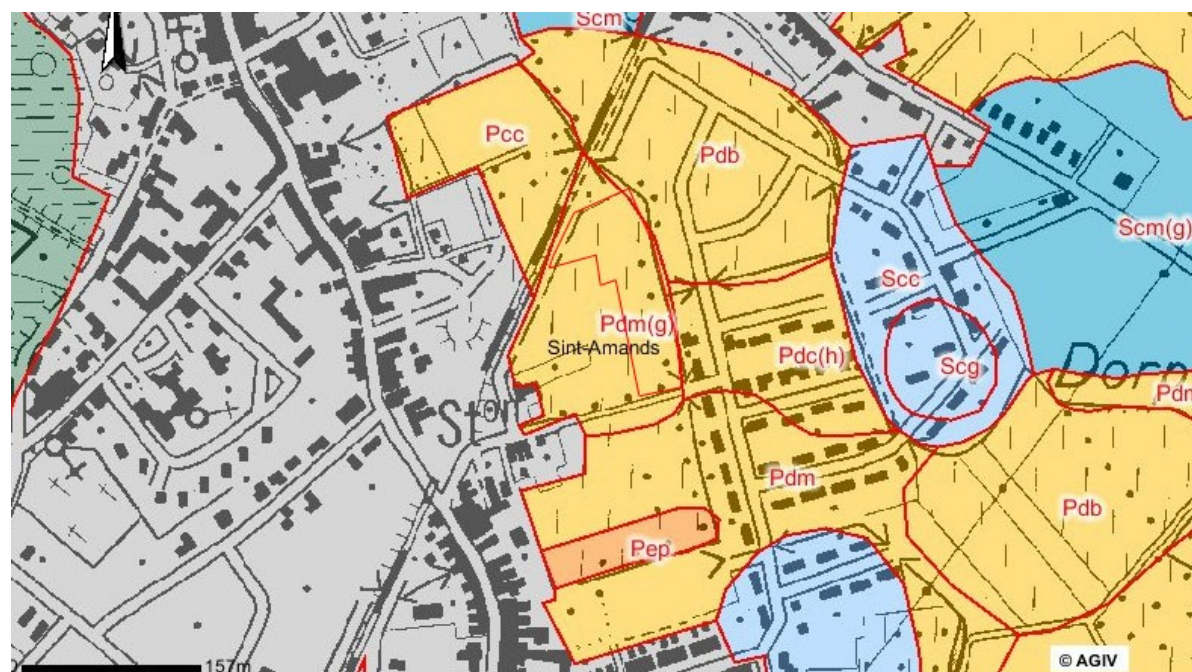

Fig. 6: Bodemkaart (<http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/bodemkaart/>)

Het projectgebied bevindt zich in de zandstreek en heeft een matig natte licht zandleembodem met dikke antropogene humus A horizont met grijsachtige kleur (Pdm(g)) (Fig. 6, geel). Ten zuiden van het onderzoeksgebied bevindt zich een matig natte licht zandleembodem met dikke

² <http://dov.vlaanderen.be>

antropogene humus A horizont (Pdm) (Fig. 6). Net ten noorden van het terrein ligt een matig droge licht zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (Pcc). Ten oosten aansluitend bevinden zich een matig natte licht zandleembodem met structuur B horizont (Pdb) en een matig natte licht zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde of discontinue textuur B horizont (Pdc(h)).

3.2 Beschrijving gekende waarden

3.2.1 Historische gegevens

Sint-Amands is een landbouw-, nijverheids- en woondorp in Klein-Brabant, ten westen begrensd door de Schelde, ten noorden door Mariekerke en Bornem, ten oosten door Oppuurs en Lippelo, en ten zuiden door Buggenhout (provincie Oost-Vlaanderen). In 1977 fusioneerde het met Lippelo en Oppuurs.

Toponiemen als Hemelrijken, Keten, Castrum en Kouter verwijzen nog naar de Romeinen. Het toponiem "Kuitegem" herinneren aan de Frankische tijd. In een oorkonde van 822 van Lodewijk de Vrome wordt de schenking van het Karolingische domein "Baceroth" (cf. Baasrode) met Sint-Amands als kern, aan de abdij van Elnone (te St.-Amand-les-Eaux, Pevele, Noord-Frankrijk) bevestigd. In de elfde eeuw valt het oude domein uiteen in drie entiteiten: Baasrode, Sint-Amands en Mariekerke, die elk hun eigen weg zullen gaan. Het eigendomsrecht van de "heerlijkheden Sint-Amands en Baasrode" zullen tot aan de Franse Revolutie in handen blijven van de abt van Elnone. De heren van Grimbergen dringen zich in een groot deel van West-Brabant, onder meer in Sint-Amands, op als voogden en brengen hele streken onder hun invloedssfeer. Vanaf dat ogenblik tot aan de Franse Revolutie treden zij op als leenmannen van de abt van Elnone. Naast juridische voordelen was vooral de vrijstelling van tolleren en accijnzen de grote troef in handen van de Sint-Amandsenaren; de talrijke herbergen, brouwerijen en stokerijen (in 1779 waren er 38) en de bekende smokkelpraktijken getuigen ervan.

Een eerste aanwijzing omtrent een parochie is te vinden in een oorkonde van 1281. De parochie van St.-Amands lag in het bisdom Kamerijk. In 1559 werd ze ingelijfd in het nieuwe bisdom Mechelen en vanaf circa 1600 in het bisdom Gent en na 1801 kwam ze terug bij Mechelen. Het beneficie behoorde sinds de vijftiende eeuw aan het Sint-Jacobskapittel in Leuven, waarvan de parochie van Sint-Amands afhing.

In het handelsleven van het dorp heeft de Kaai steeds een belangrijke rol gespeeld; vooral de transitohandel vanuit Artesië, Henegouwen en Brabant voor de aanleg van het kanaal Brussel-Willebroek (circa 1560). Ook de beurtvaarten naar Brussel, Mechelen, Antwerpen, Dendermonde of Temse en de visserij op de Schelde zorgden er, tot kort voor W.O. II, voor een intense bedrijvigheid; thans nemen diensten, toerisme en horeca er de belangrijkste plaats in.

De gunstige economische omstandigheden en de relatieve rust tijdens het Ancien Régime weerspiegelen zich in het nog vrij gaaf bewaarde huizenbestand. Naast enkele exemplaren die opklimmen tot de zeventiende eeuw zijn er te Sint-Amands opvallend veel grotere burgerhuizen met achttiende eeuwse oorsprong. Ook in de negentiende eeuw blijken er nog talrijke welgestelde gezinnen te wonen. Na W.O. I zien we in de buurt van de spoorweg de eerste sociale woningen verschijnen gebouwd door de "Plaatselijke samenwerkende maatschappij Zonnige Woningen" (Buis- en Heidestraat, 1922-1924). Na W.O. II wordt de wijk Papaart, eveneens nabij de spoorweg bebouwd en wordt de bebouwing aan de Heidestraat uitgebreid (1954-1955). In de jaren zeventig neemt, voornamelijk door toedoen van de Gewestelijke Maatschappij voor de Kleine Landeigendom "Klein-Brabant", de sociale woningbouw tussen spoorweg en Buisstraat een geweldige uitbreiding.³

3 <http://inventaris.vioe.be/dibe/geheel/20432>

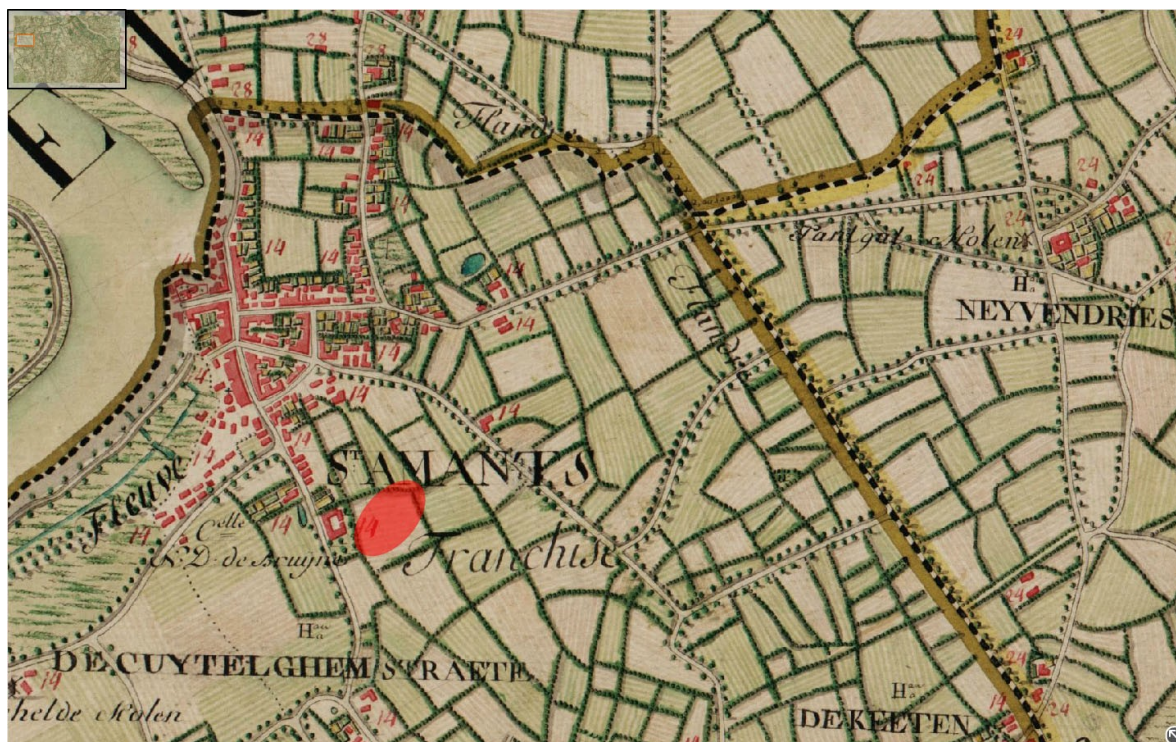

Fig. 7: Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (<http://www.ngi.be>)

Op de kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), kan gezien worden dat het projectgebied gelegen is in landbouwgebied vlak buiten de dorpskern. Ten westen van het onderzoeksgebied is bebouwing aanwezig langs de Borgstraat (Fig. 7). Op de Atlas van de Buurtwegen is nog steeds geen bebouwing aanwezig (Fig. 8). Recente verkavelingen hebben het oorspronkelijke landschap in sterke mate gewijzigd.

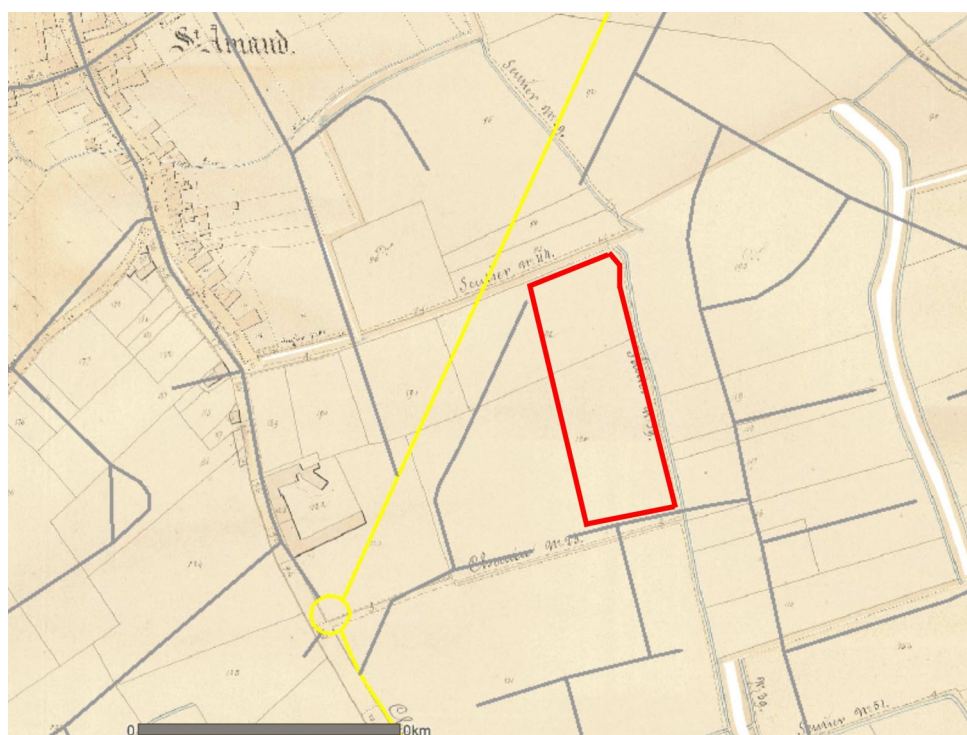

Fig. 8: Atlas van de Buurtwegen (<http://gis1.provant.be/Geoloketten/geoloket.jsp?geoloketid=55>). Geel en grijs: wegen, rood: onderzoeksgebied

3.2.2 Archeologische voorkennis

Nabij het projectgebied is er volgens de Centrale Archeologische Inventaris slechts één gekende archeologische waarde aanwezig (Fig. 9).

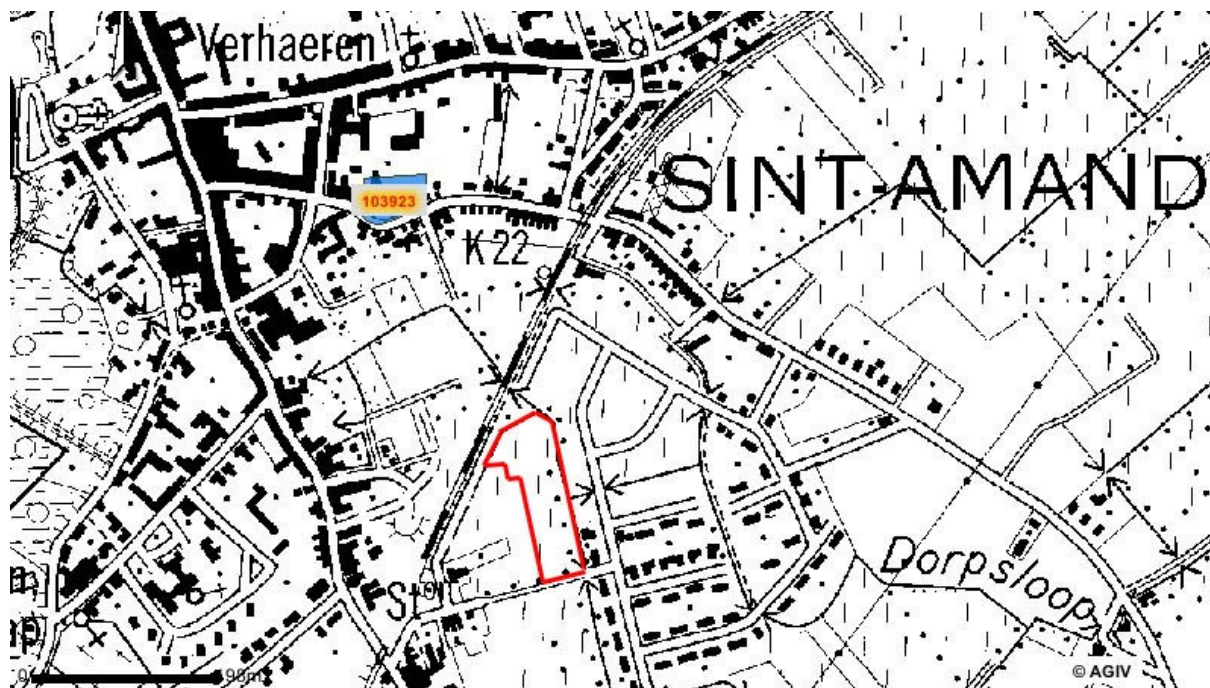

Fig. 9: Overzichtskartaal CAI

- CAI 103923: Kerkhofdries I (Borch). Volgens J. Verbesselt zou dit een burchtcomplex zijn, een laatmiddeleeuwse versterking. Van de Borch is elk spoor uitgewist, alleen de benaming Borchstraat kan er naar verwijzen. Zijn stelling is gebaseerd op de perceelsindeling in de gemeentes waar ook een dergelijke burcht voorkwam, onder andere in Merchtem en Londerzeel.⁴

In de ruimere omgeving zijn er verschillende archeologische waarden terug te vinden:

- CAI 103983: zogenaamd "Hof te Moortere", modo "Taxkenshoef" of "Vermeirens hof". Nu nieuw woonhuis, wel met bewaarde omwalling en ingangspoort. De naam zelf "Moorter" of "Meuter" houdt verband met het vochtig bekengebied, hier uitgekozen als woonplaats. Gaat terug op een oude site, ressorterende onder de hertogen Van Brabant, maar waarvan de uitbreidingen leengoed waren van de heren van Grimbergen. Circa 1356 was het leengoed eigendom van Floris van (den) Moertere. Thans bestaat nog de versterkte motte. Afgaand op literaire gegevens en een afbeelding uit de 17de eeuw, omvatte het geheel op de eigenlijke motte een lustkasteel, "Hof metten Wallen" genaamd, op het voorhof de neerhoeve.⁵
- CAI 100683: De Steenovens ("scaelgenhuus"). De oudste kaart dateert van 1571. Van het gebouw zijn een waterput en een oude fundering met booggewelf achter het voormalig woonhuis teruggevonden.
- CAI 105373: Molenkouter: losse vondsten van aardewerk uit de metaaltijden en lithisch materiaal, daterend uit de bronstijd en steentijd.⁶
- CAI 106701: Hey Molen. Een 17de-eeuwse houten graanwindmolen van de graaf van Bornem. Platgebrand in 1914.

⁴ Hertsens 1981

⁵ <http://inventaris.vioe.be/dibe/relict/2189>

⁶ Segers 1988, 24

- CAI 105800: Wolfsheide: een gepolijste silex bijl uit het Neolithicum.
- CAI 105654: O.-L.-V.-ten-Hemel-opgenomen. Kerk gelegen op een heuvel, het hoogste punt in de omgeving, vlakbij de Schelde en omgeven door schorren. De romaanse kerktoeren doet vermoeden dat het in eerste instantie een motte was, die later werd omgebouwd tot kerk. De basis van de kerk zou dateren uit de 12de eeuw. Op heden neogotische kerk van 1925. De vroegere kerk, heropgebouwd na een brand in 1632, werd samen met het meubilair nagenoeg volledig vernield tijdens de Eerste Wereldoorlog (1914). Enkel de toren met zijn opmerkelijke positie naast het koor bleef bewaard en klimt volgens sommige literaire bronnen als vroegere vestingtoren op tot de twaalfde eeuw. Deels vernieuwd in de 15de eeuw en gerestaureerd in 1632; ook de onderbouw van het koor is nog laat-romaanse.
- CAI 105105: Een 18de-eeuwse hoeve in de Kattestraat in Bornem.⁷

Fig. 10: Overzichtskartaal CAI

3.2.3 Inschatting intactheid archeologisch erfgoed en archeologische potentie

In het projectgebied zelf zijn er geen gekende waarden gelegen. In de ruimere omgeving zijn er overwegend middeleeuwse en postmiddeleeuwse structuren geregistreerd. Het gebied heeft dan ook vooral een eerder hoge potentie voor deze periodes. Daar in de omgeving bij oppervlakteprospectie ook enkele vondsten uit de steentijd en de metaaltijden werden aangetroffen, is de archeologische potentie voor deze periodes ook vrij groot.

Op basis van het bureauonderzoek kon de intactheid van het archeologisch erfgoed ingeschat worden. Vermits het onderzoeksgebied, afgaande op cartografische bronnen, steeds als akker- of weiland gebruikt lijkt te zijn, is de verwachte intactheid groot. Ook de aanwezigheid van een pluggenbodem wijst in die richting.

⁷ <http://inventaris.vioe.be/dibe/relict/1902>

4 Resultaten terreinonderzoek

4.1 Toegepaste methoden & technieken

De totale af te graven oppervlakte bedroeg minstens 12,5 % van het te prospecteren terrein, respectievelijk 10 % door middel van proefsleuven en 2,5 % door middel van kijkvensters en/of dwarssleuven. De bovengrond werd verwijderd tot op het archeologisch leesbare niveau, bepaald door de leidinggevende archeoloog.

Tijdens het onderzoek werd de methode van continue sleuven gebruikt:

- parallelle proefsleuven ononderbroken over het volledige terrein;
- de afstand tussen de proefsleuven bedroeg niet meer dan 15 m (van middenpunt tot middenpunt);
- de minimale breedte van een sleuf was één graafbak breed, in dit geval 1,80 m.

Alle sporen, werkputten en minstens één representatief bodemprofiel per werkput werden fotografisch vastgelegd. De profielen werden zo gekozen dat een overzicht verkregen werd van de bodemopbouw van het volledige onderzoeksgebied. Daarnaast werden alle hoofdmeetpunten, proefsleuven, vlakken, profielen, sporen en aanlegvondsten topografisch ingemeten.

Het projectgebied omvat een oppervlakte van circa 1 ha (of 10000 m²). Het onderzoek geeft volgende getallen als resultaat:

- Onderzoekbare zone: 10000 m²
 - Te onderzoeken zone door middel van proefsleuven = 10 % of 1000 m²
 - Te onderzoeken zone door middel van kijkvensters en dwarssleuven = 2,5 % of 250 m²
- Onderzochte oppervlakte:
 - Aantal aangelegde werkputten: 3 = 1032 m²
 - Aantal aangelegde kijkvensters en dwarssleuven: 3 = 335 m²

4.2 Bodem

Over het merendeel van het onderzoeksgebied bevindt het archeologisch niveau zich tussen circa 30 tot 70 cm onder het maaiveld, tussen 6,12 en 6,44 m TAW. Het archeologisch niveau bevindt zich het diepst onder het maaiveld in het zuiden van het terrein. De leesbaarheid van de bodem was matig in het zuiden en goed in het noorden van het terrein en werd vooral gehinderd door bioturbatie en de eerder natte omstandigheden.

Over het volledige terrein is een bodemopbouw te herkennen die bestaat uit een A-horizont die ligt op een oudere A-horizont. Aan de straatkant in het zuiden bevindt zich een ophogingspakket op de A-horizonten (Fig. 11) en in het noorden bevindt zich een B-horizont onder de oudere A-horizont (Fig. 12).

Over het grootste deel van het terrein bleek het bodemarchief goed bewaard te zijn. Enkel in het zuiden van het terrein was het wat gebioturbeerd door de aanwezigheid van hoog opgeschoten struikgewas. Aan de straatkant in het zuiden is een ophogingspakket te zien.

Fig. 11: WP1 PR1

Fig. 12: WP2 PR1

4.3 Bespreking sporen

Greppels

De meeste greppels hebben een (donker)bruine tot donkergrijze gevlekte vulling. Ze hebben allen een noordoost-zuidwest oriëntatie en een gemiddelde breedte van 65 cm. Enkel WP1S17, WP2S4 en WP3S8 (G4, zie verder) zijn met circa 2 m breedte veel breder (Fig. 13).

Fig. 13: WP2S4-5, twee voorbeelden van de verschillende breedtes

Kuilen

De kuilen hebben een bruine (Fig. 14), een bruingrijze of een donkergrijze gevlekte vulling en een rechthoekige vorm. Er werd ook een kuil met een homogeen grijze vulling aangetroffen (WP2S19). In WP3S7 werd de bodem van een bord in industrieel wit aardewerk aangetroffen.

Fig. 14: WP3S7

Paalsporen

In alle sleuven werden paalsporen aangetroffen met een bruine gevlekte vulling en een eerder vierkante vorm (Fig. 15). Ze bevinden zich bijna allemaal in het midden van het terrein, in de buurt van een bestaande afsluiting, die van het noordoosten naar het zuidwesten over het terrein loopt. Waarschijnlijk zijn ze hier aan gerelateerd en in de nieuwste tijd te dateren. Twee ervan, WP1S3-4, bevatten nog resten van hout. Verder bevinden er zich nog enkele paalsporen die zich duidelijk aflijnen, in het noorden van werkput 1. Ze hebben een homogene bruine tot grijsbruine vulling en een vierkante vorm (Fig. 16).

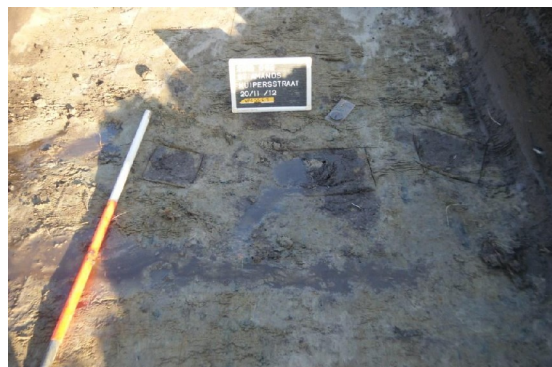

Fig. 15: WP1S5-7

Fig. 16: WP1S18

Ploegsporen

Er werden ook enkele ploegsporen aangetroffen. Deze hebben, net zoals de greppels, een noordoost-zuidwest oriëntatie en een bruine gevlekte vulling (Fig. 17).

Fig. 17: WP1S13-14

Verstoorde zones

In het centrale deel van de eerste werkput zijn enkele verstoringen aangetroffen. Vermoedelijk hebben ze iets te maken met de gracht die het terrein in het oosten begrenst. De verstoringen hebben een bruingele gevlekte vulling en een onregelmatige vorm (Fig. 18). WP1S11 bevatte een bodemfragment van een fles in groen glas met een datering in de nieuwste tijd, terwijl WP1S10 een metaalslak met onduidelijke datering bevatte.

Fig. 18: WP1S12

4.3.1 Structuren

Na onderzoek en interpretatie van de hiervoor besproken sporen, kan vastgesteld worden dat een aantal sporen deel uitmaken van een structuur.

Greppels

Structuur	Spoornummers	Oriëntatie	Datering
G1	WP1S1, WP2S16 en WP3S2	NO-ZW	Nieuwe/nieuwste tijd
G2	WP2S14 en WP3S3	NO-ZW	Nieuwe/nieuwste tijd

G3	WP1S8, WP2S11 en WP3S6	NO-ZW	Nieuwe/nieuwste tijd
G4	WP1S17, WP2S4 en WP3S8	NO-ZW	Nieuwe/nieuwste tijd

Bij de greppels kan de aanwezigheid van vier structuren vastgesteld worden. Het gaat om greppels met een noordwest-zuidoost oriëntatie. Dit is tevens de oriëntatie van de huidige perceelsgrenzen. De greppelstructuren kunnen waarschijnlijk gedateerd worden in de nieuwe of nieuwste tijd.

4.4 Afgebakende sites

Uit onderzoek van het aangetroffen vondstmateriaal en de aanwezige sporen en structuren die hieruit reeds afgeleid konden worden, is niet gekomen tot de afbakening van een site.

4.5 Besluit

Het archeologisch vooronderzoek toonde de aanwezigheid aan van menselijke activiteiten in het verleden. De aangetroffen sporen omvatten greppels, kuilen, paalsporen, ploegsporen en verstoringen.

Aan de hand van de evaluatie van de aangetroffen sporen en structuren, die vermoedelijk allemaal in de nieuwe of nieuwste tijd gedateerd kunnen worden, werden geen sites afgebakend.

5 Waardering

De aangetroffen sporen omvatten greppels, kuilen, paalsporen, ploegsporen en verstoringen.

Beleving

Belevingswaarde in functie van schoonheid en herinneringswaarde is niet van toepassing.

Fysieke kwaliteit

- Gaafheid
 - De bodem blijkt er slechts beperkt verstoord door latere bodemingrepen.
- Conservering
 - De conservering van vondsten is goed. De bewaring van niet-verbrande organische resten lijkt weinig waarschijnlijk.

Inhoudelijke kwaliteit

De aangetroffen grachtstructuren lijken van inhoudelijke kwaliteit eerder beperkt op archeologisch vlak. Hun belangrijkste informatiewaarde is hun functie als perceelsgrenzen en hun informatieve waarde lijkt dan ook vooral te liggen op historisch-ecologisch vlak. Ook de aanwezigheid van de overige sporen heeft een beperkte inhoudelijke kwaliteit.

Het archeologisch onderzoek van het terrein heeft echter wel een inhoudelijke kwaliteit in de zin dat het informatie bijdraagt aan de landschapsarcheologie, en verder ook aan een holistische 'culturele biografie' van het landschap. Dit is interessant om de aard, verspreiding en 'kwaliteit' van het archeologisch erfgoed te kunnen inschatten.⁸

⁸ http://www.onderzoeksbalans.be/onderzoeksbalans/archeologie/methoden_en_technieken/terreinevaluatie/inleiding

6 Analyse van de geplande situatie: effecten

Door middel van een analyse van de geplande situatie wordt onderzocht op welke wijze en in welke mate de effecten, zijnde de geplande ingreep in de bodem, de aanwezige archeologische waarden zal beïnvloeden. Dit maakt mogelijk om voor de verschillende effecten, adviezen op te stellen.

Fysieke aantasting van archeologische waarden

De aanleg van de verkaveling noodzaakt een aantal bodemingrepen die tot op zekere diepte het bodemarchief volledig zullen vergraven.

Aantasting ensemblewaarde van archeologische waarden

De archeologische waarden hebben geen ensemblewaarde.

Degradatie van archeologische waarden

De kans op bewaring van organisch materiaal is doorgaans beperkt.

Deformatie van archeologische waarden

Als gevolg van de druk uitgeoefend door de in te planten gebouwen, zal ook een deel van de onderliggende bodem die niet onmiddellijk fysiek aangetast is, gecompacteerd worden. Ook de zware werfmachines zullen de bodem enigszins verstoren in de zones die niet onmiddellijk fysiek worden aangetast.

7 Aanbevelingen

7.1 Adviezen

Op basis van de waardering van de aangetroffen archeologische sporen, structuren en site en een analyse van het geplande grondverzet, worden voor het onderzoeksgebied de volgende opties overwogen:

Door middel van het uitgevoerde vooronderzoek werden de verschillende archeologische waarden in voldoende mate in kaart gebracht en geïnterpreteerd. Verder archeologisch onderzoek hiervan lijkt dan ook weinig zinvol. Bijgevolg wordt de vrijgave van het terrein geadviseerd.

8 Bibliografie

8.1 Publicaties

Hertsens, Y., 1981: *De geschiedenis van Sint-Amands*, Sint-Amands.

Segers, G., 1988: De bewoning in Klein-Brabant van de metaaltijden tot de vroege-middeleeuwen, *Acta Archeologica Lovaniensia* 26/27, Leuven, 21-28.

8.2 Websites

Agentschap voor geografische informatie Vlaanderen (2012)
<http://geo-vlaanderen.agiv.be/>

Atlas van de Buurtwegen Antwerpen (2012)
<http://gis1.provant.be/Geoloketten/geoloket.jsp?geoloketid=55>

Centraal Archeologische Inventaris (2012)
<http://cai.erfgoed.net/cai/index.php>

Databank ondergrond Vlaanderen (2012)
<http://dov.vlaanderen.be>

Inventaris van het bouwkundig erfgoed (2012)
Vlaams instituut voor het Onroerend Erfgoed (VIOE)
<http://inventaris.vioe.be>

Nationaal geografisch instituut (2012)
<http://www.ngi.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2012)
Vlaams instituut voor het Onroerend Erfgoed (VIOE)
<http://www.onderzoeksbalans.be>

9 Bijlagen

9.1 Lijst van afkortingen

CAI	Centrale Archeologische Inventaris
TAW	Tweede Algemene Waterpassing
DHM	Digitaal hoogtemodel

9.2 Glossarium

Ex situ	Tegenovergestelde van in situ.
Hydrografie	Beschrijving van de fysische eigenschappen van waterlichamen en het aangrenzende land.
In situ	Term gebruikt voor de aanduiding van archeologische resten die in dezelfde toestand worden teruggevonden als ze in het verleden door de mens zijn achtergelaten.
Off-site	Sporen die niet onmiddellijk aan een site kunnen toegewezen worden.
Onderzoeksgebied	Deel van het plangebied dat onderworpen is aan een archeologisch (voor)onderzoek.
Plangebied	Het terrein waarop een bodemverstorende activiteit wordt gepland of uitgevoerd.
Spijker	Bijgebouw dat dienst doet als opslagplaats.

9.3 Archeologische periodes

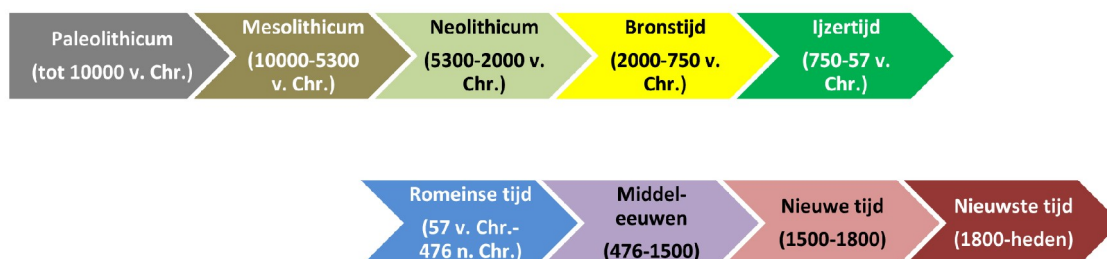

Fig. 19: Archeologische periodes

9.4 Plannen en tekeningen

Plan 1: Situering
 Tekening 1: Profiel- en coupetekeningen

9.5 CD-rom

Inventarislijsten van het gerecupereerde vondstmateriaal, van de sporen met beschrijving, van alle tekeningen en van alle foto's zijn digitaal beschikbaar. Dit is tevens het geval voor het dagboek, de foto's, de plannen en tekeningen.

Archeologisch vooronderzoek Sint-Amands - Kuipersstraat

Plan 1 Situering

Niet onderzoekbare zone

Werkputten

Natuurlijk spoor

Structuur

Hoogte spoor in m TAW

Hoogte maaiveld in m TAW

Onbepaalde datering

Nieuwe/nieuwste tijd

Nieuwste tijd

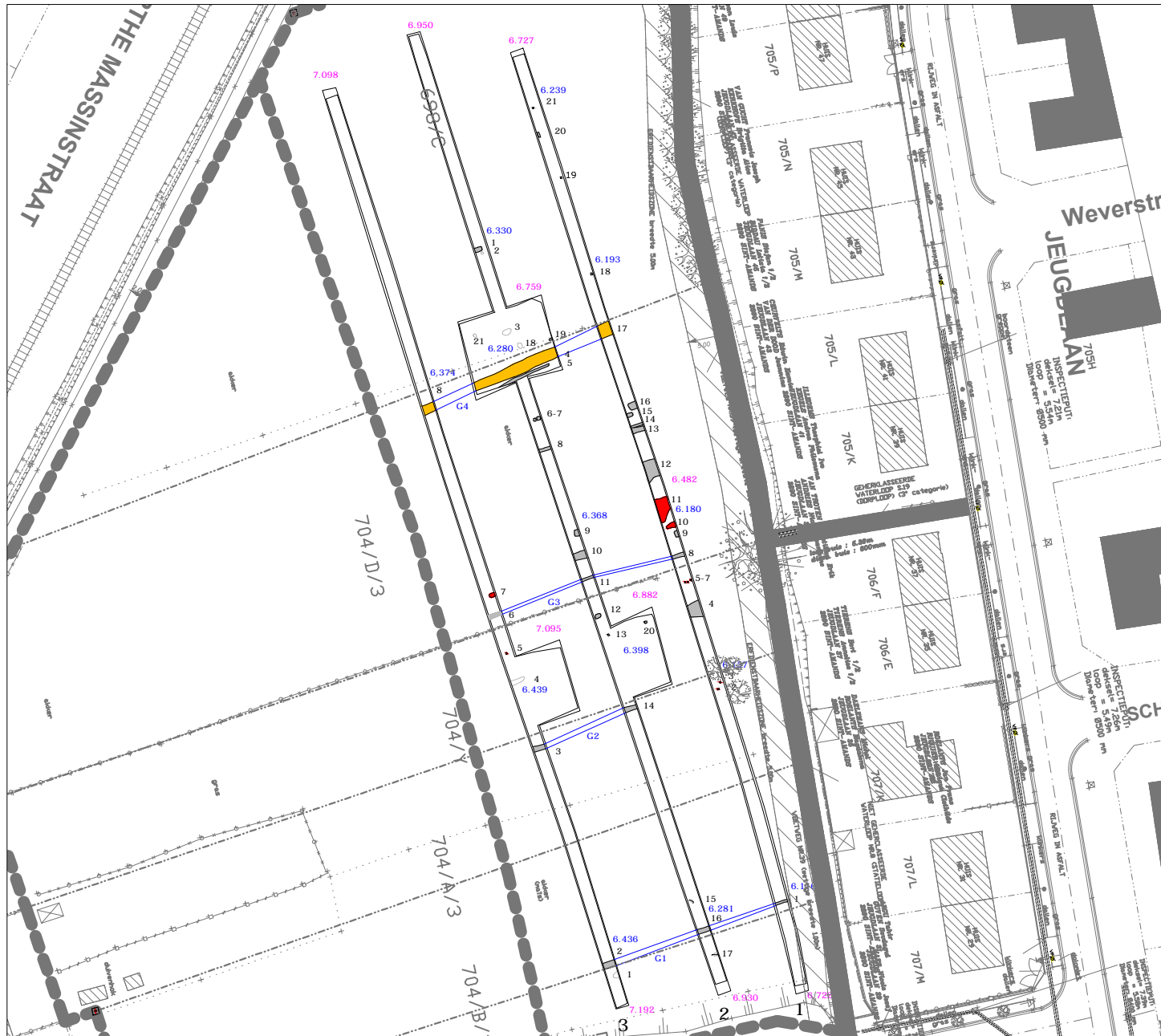

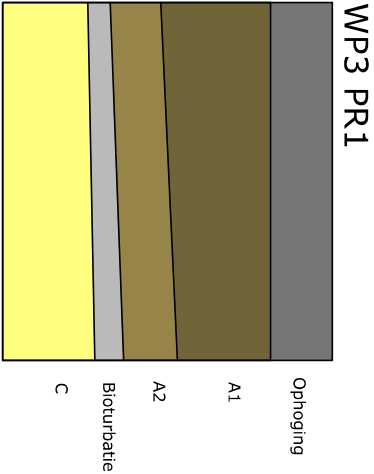
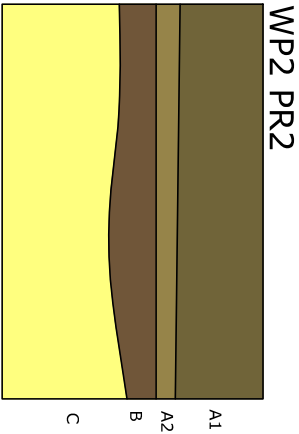
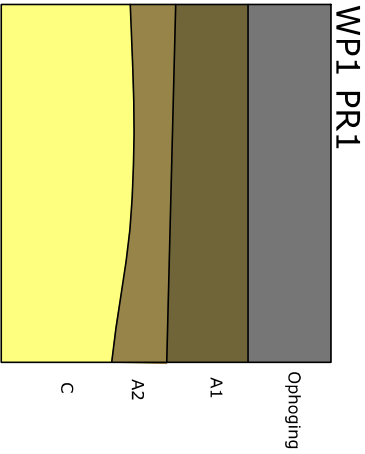
Coördinaten in Lambert 72

Formaat: A4
ID: Grondplan

All-Archeo bvba

1 m